

MESSERSCHMIDT, GRIMASA NOROSTI

avtor Mauro Fontanini

Prosimo, upoštevajte, da je besedilo deponirano v oddelku SIA .E. DOR. in da vsaka javna ali zasebna uporaba zahteva podelitev pravic s strani avtorja,

Messerschmidtov domači studio

Vstopi Johanna, starejša natararica, sledi ji še ena ženska. Franz Xaver je zaposlen s kiparjenjem.

TEREZA – *(plaho vstopi)* Ste vi kiparka?

MESSERSCHMIDT – Da, jaz sem Franz Xaver Messerschmidt . Kako ste prišli noter? Kdo vam je odprl vrata?

JOHANNA – *(pokaže ključe)* Očitno nekdo, ki ima ključe od hiše.

MESSERSCHMIDT – Ključe ima le moj brat Johan Adam.

JOHANNA – Dal mi jih je on, Franz Xaver .

MESSERSCHMIDT – Kako je to mogoče?

JOHANNA – Ni bilo težko. Vse, kar sem morala storiti, je bilo, da sem mu ponudila steklenico moje brinove žganice.

MESSERSCHMIDT – *(nesramno)* Pojdi ven! Ne vidim nikogar! *(še naprej rezbari)*

JOHANNA - *(k Therese)* Ne bojte se, gospa. Nor je , ampak je neškodljiv. Občasno pridem pospraviti njegovo sobo in mu prinesiti kaj za pod zob. Če ne odpre vrat, pustim krožnik pred vrati. Ko dela na eni od svojih " koepkejev ", je v ekstazi in je sposoben cel teden zdržati brez hrane. *(smeh)*

MESSERSCHMIDT – *(kriči)* Pojdi stran! *(nadaljuje z rezbarjenjem)*

JOHANNA – Franz, ne bodi tako nesramen in grd s to gospo! Bil je tvoj brat. Johan Adam je želel, da ga spremljam: zadnjič si ga na nesramen način vrgel iz hiše.

MESSERSCHMIDT – Ta strahopetec si je na skrivaj prisvojil eno od mojih » koepfejev « , da bi jo prodal trgovcu z umetninami! *(nadaljuje s kiparjenjem)*

JOHANNA – Franz, pravi mizantrop si.

MESSERSCHMIDT – Vsi so zaskrbljeni, ker živim kot puščavnik in nočem nikogar videti. Pustite me, da delam v miru!

JOHANNA – Gospa, naj vas spomnim, da ste mi obljubili 10 kron, če vas bom pospremila do kiparjeve hiše.

TEREZIJA - Seveda, Johanna. *(Ji poda kovanec)*

JOHANNA – *(potem ko je ugriznila kovanec, da bi preverila, ali je dober)* Hvala, gospa.

MESSERSCHMIDT - Johanna, kdo vas je pooblastil, da jo spremljate sem?

JOHANNA - Živiš v odročni hiši in ona sama ne bi nikoli prišla tja.

MESSERSCHMIDT - Zakaj ste jo spustili noter?

JOHANNA – Daj no, ne obnašaj se kot divji medved, gospa te želi spoznati.

THERESA – Da, samo nekaj vprašanj sem vam želela zastaviti.

MESSERSCHMIDT – *(smrkajoč, še vedno negostoljuben)* Kakorkoli že, Kdo si in kaj hočeš od mene?

TEREZIJA – Toliko sem slišala o tebi in prišla sem te obiskat.

MESSERSCHMIDT – Ponavljam, ne vidim nikogar. Pojdi stran!

TEREZIJA – Samo trenutek. Sem vaša občudovalka, Maestro. Zagotovo se me ne spomnite, ampak kot dekle sem bila ena od vaših učenk na dunajski akademiji.

MESSERSCHMIDT – Študentka? Vsi moji učenci so bili moški; ne spomnim se, da bi kdaj učil ženske kipariti.

THERESA – Res je, vsi so me poznali kot Theo.

JOHANNA - *(smeh)* Hočeš reči, da bi lahko obiskovala njegove ure ...

THERESA – Da, prisiljena sem bila, da se oblečem kot moški.

JOHANNA – Resno? *(smeh)* Ta!

THERESA – Messerschmidt , tudi jaz ti moram priznati majhno skrivnost. Kot dekle sem bila na skrivaj zaljubljena vate.

MESSERSCHMIDT – *(jezno)* Kaj? Nikoli nisem ljubil nobene ženske. Zdaj se moram posloviti.

THERESA – Bila je le platonska ljubezen mladega dekleta, nič več. Rada bi napisala nekaj o tebi, o tvojem življenju kot umetnice. To je ideja, ki me navdušuje.

JOHANNA – Ste pisateljica?

MESSERSCHMIDT – Kdaj je sploh kdo pokazal zanimanje zame, potem ko sem zapustil Dunaj? Priznaj, te je bil moj brat Johan Adam tisti, ki te je pripeljal sem?

THERESA – (*lažnivka*) Ne ... ampak ga poznam in sem se nekajkrat ustavila, da bi se z njim pogovorila.

MESSERSCHMIDT – Gospa, (*jezno*) Nimam časa za izgubljanje.

TEREZA – Obljubim, da te ne bom dolgo nadlegovala. Veš? Prepotovala sem dolgo pot, da sem te našla. (*Prosim*) Samo trenutek, prosim.

MESSERSCHMIDT – Nikoli še nisem nikomur povedal o sebi in zagotovo ne bom povedal ženski o sebi.

JOHANNA - Vedno je živel med ljudmi ...

MESSERSCHMIDT - In priznam, da čutim določen odpor do ženskega sveta.

TEREZIJA – Za umetnika tvojega talenta je nemogoče, da ne bi pogosto hodil z ženskami.

MESSERSCHMIDT – (*nenadoma sladko*) Edina ženska, ki se je z veseljem spominjam, je moja mama. Zapustila me je prehitro. Bil sem še otrok.

JOHANNA – Morda tvoj odpor do žensk izvira prav iz te zgodnje odsotnosti. (*Therese*) Tukaj je samo ta stolček. Nikoli ne sprejema gostov.

TEREZA – (*sede*) Kdaj si se rodila?

MESSERSCHMIDT – Se motim ali ste mi že začeli postavljati vprašanja?

TEREZA – Oprostite.

MESSERSCHMIDT – Prav, zmagali ste. Rodil sem se 6. februarja 1736. pri Wiesensteigu .

TEREZA – (*si dela zapiske*) Te države ne poznam.

JOHANNA – To je majhno mesto v Švabskih Alpah, v Baden-Württembergu na Bavarskem.

MESSERSCHMIDT - Sem sin velike družine skromnih obrtnikov: moja starša sta bila barvarja in usnjarja.

JOHANNA – Njen brat Adam mi je povedal, da sta otroštvo preživela v Münchnu.

MESSERSCHMIDT – Da, ampak leta 1752, pri šestnajstih letih, sem začel vajeništvo pri svojih stricah po materini strani v Gradcu.

JOHANNA – Veš? Stric Johann Baptist Straub je bil kipar precejšnjega kalibra in njegov prvi učitelj.

THERESA – Torej ste v štajerski prestolnici končali svoj prvi umetniški študij in takoj pokazali precejšen talent?

MESSERSCHMIDT – Da. Kasneje, leta 1755, sem se vpisal na Akademijo likovnih umetnosti na Dunaju, ki jo je takrat vodil dvorni slikar Marteen van Meytens , ki me je vzel pod svoje okrilje.

TEREZA – *(še naprej si dela zapiske)* Kdo so bili vaši učitelji?

MESSERSCHMIDT – Kiparstvo sem študiral pri Georgu Raphaelu Donnerju, Balthasarju Ferdinandu Mollu, predvsem pa pri Jakobu Christophu Šletterer.

TEREZIJA – Vaše odlične lastnosti kot kiparke zagotovo ne bodo ostale neopažene v prefinjenem dunajskem okolju.

MESSERSCHMIDT – Res je. Skoraj takoj so začela prihajati prva cesarska naročila in naročila visokega plemstva.

JOHANNA - Leta 1760 je bil imenovan za dvornega kiparja v službi dunajskega plemstva.

MESSERSCHMIDT – In zahvaljujoč van Meytensu , mojemu mecenu, sem dobil svoje prvo pomembno naročilo: izdelavo bronastih doprsnih kipov cesarice Marije Terezije in njenega moža Franca I. Habsburško-Lotaringijskega za dvorane Arsenala.

TEREZIJA – Slišala sem, da je vaša razsvetljena umetnost kasneje ugajala tudi Frideriku Velikemu.

MESSERSCHMIDT – Da, nekatera moja dela se dejansko nahajajo v Potsdamu in Berlinu .

THERESA – Opazila sem, da vaši zgodnji kiparski portreti poudarjajo veličasten videz subjektov.

MESSERSCHMIDT – Potem pa sem želel tradicionalni baročni portret prilagoditi tako, da bi vanj vključil bolj naravne poze in sproščeno draperijo poznega rokokoja. Se motim ali ste mi obljubili, da mi boste postavili le nekaj vprašanj? To se spreminja v pravo zaslišanje.

TEREZIJA – Oprosti, Franz Xaver , ampak nimaš pojma, kako dolgo sem čakala na ta trenutek. Že dolgo sanjam, da bi te spoznala.

MESSERSCHMIDT – Pa dajmo hitro preiti na ostala vprašanja.

THERESA – Nato ste nadaljevali študij v Parizu in Londonu.

MESSERSCHMIDT – Vidim, da ste dobro obveščeni, gospa ...

TEREZA – Terezija . Moje ime je Terezija .

MESSERSCHMIDT – To je ime moje matere ... *(več na voljo)* Kar izvolite.

JOHANNA - *(ji poda kozarec)* Pivo?

TEREZA – Ne, hvala, samo kozarec vode bi rada.

JOHANNA – Ste ženska z malo stroški. *(Nalije ji vodo v kozarec.)*

TEREZIJA – *(po požirku vode)* Hvala, Johanna. *(nadaljuje z zapiski v zvezek)* Kasneje, leta 1765, ste odšli v Rim, *komunistično domovino* umetnikov.

MESSERSCHMIDT – Bilo je le kratko študijsko potovanje. Kmalu sem se vrnil na Dunaj in takoj nadaljeval z delom kiparja na dvoru. Med letoma 1768 in 1770 sem ustvaril serijo portretov članov dunajskih razsvetljenskih krogov, ki so radikalno prelomili s tradicionalnim portretnim tipom.

TEREZIJA – Neoklasični portreti, na katerih je vaš uporniški genij odstranil baročno draperijo in rokokojsko lahkotnost, kot da bi bili to lahkomiselni dodatki.

MESSERSCHMIDT – Vidiš to? *(nosi klobuk)* V javnosti vedno nosim preprost klobuk, v dobi, ko vsi nosijo samohvalevne lasulje.

TEREZA – Potrjujem tvoj uporniški nekonformizem. *(Trkanje na vrata.)*

MESSERSCHMIDT – Kdo bi to lahko bil? Ne čakam na nikogar.

JOHANNA – *(pri vratih)* To je nekdo, ki čaka zunaj v kočiji in nam je sledil do sem.

MESSERSCHMIDT – *(spet sumničavo)* Gospa, kdo vas je spremljal sem? Lagali ste mi!

GLAS – Pridi ven, Franz!

JOHANNA – Ne skrbi, tvoj brat je: raje je, da greva prva noter.

MESSERSCHMIDT – Kje si, Adam? Pridi naprej, strahopetec.

GLAS – Daj no, Franz! Kaj še čakaš?

JOHANNA – Tvoj brat je vztrajal, da te Therese obišče. Zelo ga skrbi tvoje zdravje. Hoče, da te peljem k zdravniku, da te pregleda.

MESSERSCHMIDT – In zakaj bi moral iti k zdravniku? *(Uravnoteži se na eni nogi)* Vidite? Popolnoma v redu sem. To je samo predstava! Pravzaprav ste me prišli aretirati!

TEREZIJA – *(smeh)* Ne, Franz Xaver, nihče te noče prizadeti, kaj šele zapreti. Samo pomagati ti želimo.

JOHANNA - Verjemi mi, bolje je, če odpreš ta vrata in greš ven.

MESSERSCHMIDT – Prav, pripravljen sem. *(Iztegne roke in prekriža zapestja.)* Naj pridejo žandarji in mi nataknejo okove na zapestja. *(tema)*

DRUGI PRIZOR : zdravniška ordinacija

(Psihiater piše, sedi za svojo mizo.)

JOHANNA – *(vstopi)* Si videl Franza? Nihče te ni zaprl in nihče ti ne želi storiti nič žalega. Tvoj brat je le zelo zaskrbljen za tvoje zdravje. Že mesece si zaprt v sobi in nikogar ne spustiš noter.

PSIHIATER: Ne bojte se. Samo pregledati vas želim. (*Messerschmidt sprva okleva, se usede.*)

JOHANNA – Sprosti se. Lepo se boš pogovorila z zdravnikom, nato pa lahko greš domov k svojim skulpturam.

Na prizorišču vstopi Therese : oblečena je v laboratorijski plašč.

MESSERSCHMIDT – Tudi ti si tukaj? *(razdraženo)* Pisatelj, kajne?

THERESE – Pravzaprav sem medicinska sestra, ampak sem tudi vaša oboževalka. Vaš brat in Johanna sta mi zaupala, da morata pogosto pustiti hrano pred vašimi vrati.

JOHANNA - Ker nas včasih ne spusti v svojo hišo. *(povabi ga, naj sede za obisk)* Daj no, Franz.

PSIHIATR - Therese , kako ste našli kiparjevo osamljeno hišico ob Donavi?

JOHANNA – *(prekine)* Opremljena je le s posteljo, flavto, pipo, vrčem in staro italijansko knjigo o telesnih proporcih.

TEREZIJA – Opazila sem, da je bila v enem oknu tudi risba egipčanskega kipa brez rok, ki ga je gledal z občudovanjem, a hkrati s strahom.

(Messerschmidt sleče jakno in zdravnik začne s pregledom.)

PSIHIATER – Franz Xaver Messerschmidt s svojimi številnimi portreti dunajskih aristokratov in intelektualcev, ki jih zaznamuje trezna eleganca ...

MESSERSCHMIDT – *(pojasnjuje)* Vendar popolnoma brez kakršnih koli dekorativnih presežkov ...

PSIHIATER – Pravzaprav sem rekel ... S temi portreti ste bili eden prvih nemških umetnikov – in prvi kipar –, ki se je obrnil k neoklasicizmu.

THERESA - Da, neoklasicizem je zdaj postal vladajoči slog.

JOHANNA – *(vmeša se)* Zdelo se je kot začetek sijajne akademske kariere, polne uspehov, ampak na žalost ni šlo tako ... *(potrka se po sencih)*

PSIHIATER – *(jezno)* Gospa, ali želite, da učitelj odgovori?

JOHANNA – *(užaljeno)* Prav, doktor. Utihnila bom in to je to. *(Odide.)*

PSIHIATER - Dragi moj Messerschmidt , vem, da ste bili kot umetnik zelo uspešni, dokler niste doživeli, recimo temu, "čustvene krize". Najbolj zaskrbljujoče pa je, da ste kot kipar ustvarili svoje originalne glave likov ...

MESSERSCHMIDT – *(popravlja)* Pravim jim » karakterkopfe « ali preprosteje » koepfe «.

PSIHIATER – Seveda. Pravimo, da ste poleg vaših » koepfejev « z njihovimi demonskimi grimasami, zaradi katerih ste si hitro prislužili sloves nekonformista, še naprej ustvarjali tudi plastično umetnost, ki je bila, recimo temu, »normalna«, popolnoma konvencionalna.

MESSERSCHMIDT – Da, hkrati sem kparil portrete nekaterih pomembnih dunajskih literatov in intelektualcev, ki pa jih je zaznamoval izrazit preobrat k neoklasicizmu.

PSIHIATER – Bolje se razložite.

MESSERSCHMIDT – Ta moja, recimo temu, nenadna in odločna sprememba glede na okus tistega časa se kaže v pristopu mojih skulptur, v subtilni nagnjenosti k abstrakciji.

TEREZIJA – In v odgovedi vsem odvečnim dekorativnim elementom, kot je doprsni kip, na katerem počiva glava. Cenim vsa vaša dela, še posebej novejša in izvirna.

JOHANNA – Izvirno? Te plešaste glave z absurdnimi in smešnimi grimasami so preprosto odvratne.

PSIHIATER – *(jezno)* Niso vas vprašali za vaše umetniško mnenje o kiparjevih delih.

JOHANNA – *(si položi prekrizane prste na usta)* Oprostite, ne bom več govorila. Obljubim.

MESSERSCHMIDT – Želel sem le poudariti, da telo za osebo ni pomembno. V mojih »osvetljenih« neoklasičnih skulpturah je pomemben le obraz, ki sem ga želel predstaviti s »strogo frontalnostjo«: glava ni obrnjena na eno ali drugo stran, temveč je vedno fiksirana v frontalni pozi.

THERESA – Ko sem vas obiskala, me je resnično presenetila »reduktivna« strogost teh vaših mojstrov, s katerimi ste si prislužili sloves inovatorja in virtuoz.

JOHANNA – *(tiho)* Inovativen in kreposten. Zame je le norec, blazen norček, ki je izgubil razum ... *(Iz majhne stekleničke, ki jo nosi v žepu, srkne žgano pijačo.)*

MESSERSCHMIDT – Kasneje sem bil sprejet za člana Akademije likovnih umetnosti in imenovan za izrednega profesorja na Dunajski akademiji od leta 1769 do 1773. Moj uspeh mi je omogočil tudi nakup čudovite hiše.

PSIHIATER - Kljub slavi pa ste začeli trpeti zaradi nekaterih težav.

JOHANNA – *(vstopa)* Njegov brat Adam mi je povedal, da je že leta 1770 imel trenutke duševne nestabilnosti.

PSIHIATER – *(jo grdo pogleda)* »Čustvena kriza«, morda zaradi močnega čustva.

THERESA – Kar vi, doktor, imenujete »čustvena kriza«, se je izkazalo za umetniško zelo plodno, saj ga je pripeljalo do nekaterih resnično revolucionarnih skulptur.

JOHANNA - V glavah, ki jih je Franz ustvaril po tem, čemur pravite "kriza", ki pa je zame preprosto norost, sta očitni določena duševna zmedenost in "nezdrava" domišljija.

PSIHIATER – Ponavljam, poslušati želim kiparja, ne njegovega služabnika. (*Johanna se užaljeno usede.*)

THERESA - Noben velik um ni nikoli obstajal brez kančka norosti.

MESSERSCHMIDT – Do leta 1771 so moja umetniška naročila presahnila.

PSIHIATER - Ker se je na široko govorilo o vaši prisebnosti.

MESSERSCHMIDT – Torej misliš, da sem paranoični norec? Tvoja normalnost je le pomanjkanje domišljije, pomanjkanje ustvarjalnosti. Norost je blagoslov za umetnost! Nisem jaz tisti, ki je nor, ampak vi vsi ste preveč normalni!

PSIHIATER – Res je: vsi najboljši ljudje so malo nori. Norost je nekaj, kar lahko razume le malo ljudi.

Normalnost je le maska, poza. Norost je pravi obraz človeka .

PSIHIATER – Lahko se zgodi, da se prvi demoni norosti pojavijo v mislih slavnega umetnika, ki mu je usojena uspešna kariera.

MESSRSCHMIDT – Seveda. Umetnik se poskuša osredotočiti na delo, ki ga je začel, a njegove misli namesto tega sledijo potem, ki vodijo daleč stran ...

THERESE - Da je v umetnosti prisoten element iracionalnosti, je neizpodbitno, toda "žila norosti" lahko postane tudi dodana vrednost v umetnikovi produkciji.

PSIHIATR – Therese , vendar vas želim spomniti, da je bil Messerschmidt leta 1774 zaradi pojava prvih simptomov ... recimo temu ... "duševne nestabilnosti" zavržen za mesto titularnega profesorja, ki ga je dobil njegov tekmeč.

MESSERSCHMIDT – Po smrti mojega učitelja, kiparja Jakoba Christopha Schlettererja, so mi ponudili priložnost, da postanem profesor in prevzamem njegovo katedro, vendar me na moje veliko razočaranje niso imenovali za novega vodjo kiparskega oddelka na dunajski akademiji .

THERESA – Nekaj se je zalomilo in so vam odvzeli profesuro?

MESSERSCHMIDT – Da, zavrnilo so me.

PSIHIATER – Ravno zaradi očitnih znakov duševnega neravnovesja, ki so se kazali v prejšnjih obdobjih.

MESSERSCHMIDT – Duševno neravnovesje? To je laž!

JOHANNA – (*tih*) Jasno je. Spoznali so, da je nor kot konj ... Najbolj nori ljudje mislijo, da so normalni.

MESSERSCHMIDT – Imel sem pravico do profesure na Akademiji za likovno umetnost , vendar so mi jo zavrnil!

PSIHIATER - Obstaja dokument, ki je prvo pričevanje, v katerem je omenjeno, da ste vi, kipar Franz Xaver Messerschmidt , res ste trpeli za duševnimi motnjami.

MESSERSCHMIDT – Vse to so samo obrekovanja!

TEREZIJA – Sama sem uspela najti pisni razlog za to zavrnitev. Govornik je avstrijski premier Wenzel Anton von Kaunitz-Rietberg . *(Beri)* »Bodi zaradi revščine ali naravne nagnjenosti, ta človek zadnja tri leta trpi za določeno duševno zmedenostjo, ki se je, čeprav je zdaj popustila in mu omogoča, da dela kot prej, vseeno občasno kaže v ne povsem običajnih predstavah.«

MESSERSCHMIDT – Te besede so me globoko užalile! Pretrpel sem preveč nadlegovanja in krivice! Ta moja domnevna » duševna norost « ni nič drugega kot kolosalna laž!

TEREZIJA – Res je tudi, da če norost premaga ovire razuma, lahko postane genij .

MESSERSCHMIDT - Bog je dal človeku razlog , da doseže svoje meje, in ščepec norosti , da jih premaga.

TEREZIJA - Norost živi v možganih, a se rodi v duši , dragi moj Messerschmidt .

JOHANNA – *(tiho)* Pravim, da če želiš znoreti, moraš imeti razum. In ta ... *(psihiatru)* Doktor, ali ni norost nalezljiva bolezen?

THERESA – Johanna! Maestro, razumem vaše razočaranje, ker vam ni bil podeljen ta prestižni položaj.

MESSERSCHMIDT – *(kriči)* Bil sem žrtev zarote svojih tekmecev!

PSIHIATER – Umiri se, Messerschmidt . Therese , pojdi po pomirjevalo.

TEREZA – Takoj, doktor. *(V kozarec vode stresite zdravilo v prahu.)*

PSIHIATER - Kaunitz je razmišljal o tem, da bi vam ponudil pokojnino, dosmrtno rento v zahvalo za vsa odlična dela, ki ste jih opravili za dvor Habsburško-Lotaringije.

MESSERSCHMIDT – To gesto dobrotelnosti sem zavrnil, tega denarja nisem potreboval !

JOHANNA – Oddati denar? Sem ti rekla, da je to pretiravanje!

Messerschmidtove blodnje morale prispevati k temu, da je postal nor.

MESSERSCHMIDT – Prodal sem svojo hišo in vsa svoja umetniška dela, risbe, gravure, knjige in druge stvari. S seboj sem vzel le prvih pet » koepfov «, ki so Naredil sem okoli leta 1770.

JOHANNA – Tvoj brat mi je povedal, da si 8. maja 1775 za vedno zapustila Dunaj.

MESSERSCHMIDT – Da. Potolažen in razočaran sem se vrnil v Wiesensteig , svoj domači kraj na Bavarskem. Imam suho grlo. Bi lahko dobil kozarec vode?

PSIHIATRISTKA – Therese , daj gospodarju nekaj za piti. (*Govori tiho, medtem ko se je Messerschmidt odmaknil, da bi pil iz kozarca, ki mu ga je prinesla ženska.*) Njegova norost se je izkazala za nenavadno osvobajajočo. Zapustil je svetovljanski Dunaj in se preselil v svoj provincialni domači kraj ter začel ustvarjati umetnost, tako nor kot je bil sam. Kaj misliš, Johanna?

JOHANNA – Doktor, zame je norost abstraktno delo, v katerega umetnik vnese tisto, kar čuti, in vsak v njem vidi tisto, kar si želi.

PSIHIATER - (*glasno nagovarja Messerschmidta , ki se je spet približal*) Se počutite bolje?

MESSERSCHMIDT – Da, hvala. Ko sem se vrnil v rojstni kraj, sem se ponovno rodil kot umetnik in se popolnoma posvetil ustvarjanju svojega » koepfeja « . Potem sem živel za nekaj let v Münchnu.

PSIHIATER – Upali ste, da boste dobili kakšno mesto na tem sodišču, pa ni šlo tako .

MESSERSCHMIDT – In pomislite, da sem bil le desetletje prej umetnik v srcu dunajske visoke družbe, pripravljen postati profesor kiparstva na Akademiji za likovno umetnost. Prejemal sem naročila od avstrijskega plemstva, razsvetljenskih intelektualcev in same cesarice Marije Terezije.

JOHANNA – Nekoč je bil najuglednejši kipar na Dunaju.

MESSERSCHMIDT – Sprva sem se umaknil v nekakšno umetniško izgnanstvo in živel sam v koči v Švabskih Alpah ...

JOHANNA - L ali Schwäbischer Jura ...

MESSERSCHMIDT – Da, gorovje v Baden -Württembergu v Nemčiji. Kasneje, leta 1777, sem se z bratom preselil v Pressburg , glavno mesto Kraljevine Madžarske.

JOHANNA – Mesto z mnogimi imeni: Pressburg v nemščini, Pozsony v madžarščini in Prespork v slovaščini.

TEREZIJA - Vaša prisotnost tukaj kot kibarke, ki je delala na cesarskem dvoru, zagotovo ni smela ostati neopažena.

MESSERSCHMIDT – Naselil sem se v predmestju Zuckermanndl . Kupil sem hišo blizu Donave in živel preprosto, urejeno, a srečno življenje. Preživljal sem se večinoma z ustvarjanjem preprostih naročil. Ponovno sem se lotil tudi dela portretnega slikarja, med drugim sem ustvaril serijo majhnih alabastrnih medaljonov.

THERESA – Tvoj brat mi je povedal, da je v Pressburg prišlo veliko obiskovalcev , ki so poskušali stopiti v stik s tabo, vendar brez uspeha.

JOHANNA - Še naprej je živel puščavniško življenje, kot slavni samotar, posvečajoč se predvsem seriji svojih glav, večina jih je bila plešastih kot on.

MESSERSCHMIDT – (*spet vznemirjen*) Imenujejo se » koepfe«, Johanna. Da, leta 1777 sem jih že naredil dvanajst. Večino svojih doprsnih kipov sem naredil iz kositra, nekatere iz marmorja in alabastra, le enega pa iz lesa.

PSIHIATER – Torej se je to vaše izgnanstvo na koncu izkazalo za ustvarjalno priložnost.

MESSERSCHMIDT – Sprijaznil sem se z družbenim zlorabljanjem, ki sem mu bil izpostavljen.

PSIHIATER - Ampak tvoja podzavest se ni vdala.

MESSERSCHMIDT - Vsi nagoni, ki sem jih zanikal med poučevanjem na Dunaju, so zdaj zahtevali, da se pokažejo skozi mojo umetnost, čeprav v demonski obliki, zaradi česar so bili še bolj vztrajni in grozljivi kot kdaj koli prej.

PSIHIATER - Nisi jih mogel več odpustiti, tako kot je podjetje odpustilo tebe.

MESSERSCHMIDT - Njihova nenehna prisotnost je mojo umetnost osvobodila izpod spon brezosebnega neoklasicizma.

PSIHIATER – V svojem » koepfeju« ste tako predstavili pretirane in razdražene izraze, povezane z različnimi duševnimi stanji.

MESSERSCHMIDT – Ne, ni me zanimalo predstavljanje razpoloženj, temveč spreminjanje odnosov obraznih mišic pri opravljanju različnih funkcij.

THERESA - Vendar se v vaših oprsijh pojavlja izbruh intimnega občutka, ki ga ni mogoče zadržati.

PSIHIATER - V nekaterih " koepfe " ste poskušali predstaviti neko takoj razumljivo osebno lastnost, v drugih pa ste izraz spremenili tako, da ste ga pretiravali v grimaso.

MESSERSCHMIDT – Demoni so me preganjali, še posebej ponoči.

JOHANNA – (*ironično*) Demoni so ga skušali, kakor je bil skušan sveti Anton ...

MESSERSCHMIDT – Da, ker sem kot svetnik »vedno živel v čistosti«. Spolnost me doseže le v fantastični obliki. (*obseden*) »Moški mora popolnoma skriti rdečico svojih ustnic«, ker »so ustnice simbol spolnih impulzov«.

TEREZA – Ali bi to, doktorica, morda morali razumeti kot težavo v vaših odnosih z ženskami? (*Zdravnica prikima in si dela zapiske.*)

JOHANNA – (*zgovorno pokaže*) Temu tipu se kumara ne bo več dvignila (ploskanje) ...

MESSERSCHMIDT – Zavidam živalim, ki imajo »ogromne prednosti pred človekom«, ker »poznajo in čutijo veliko stvari v naravi, ki so človeku skrite«.

THERESA – Dragi moj Messerschmidt , pogosto si nagonski kot žival.

MESSERSCHMIDT – Včasih si želim, da bi bil žival.

PSIHIATER - Jasno je , da je žrtvoval svoje nagone – svojo živalsko spolnost in agresijo – ko se je oddaljil od zgodnjega baročnega in rokokojskega sloga, v katerem so bili nagoni materialno dodelani, in razvil svoj neoklasicizem z njegovo revolucionarno strogostjo.

JOHANNA – (*smrka*) Uf! Toliko govorjenja, samo da bi rekli, da bo postal impotenten.

PSIHIATER – Dragi moj Franz Xaver , svojo psihično bolečino si izlil v svoja moška trupla. Ampak ti je uspelo zadržati svoje notranje demone na distanci?

MESSERSCHMIDT – Bilo je težko, ampak uspelo mi je. (*spremenjeno*) Demon proporcev mi zavida, moji spretnosti, in me muči, ko delam na svojem " koepfeju " . In tako se, da bi zajezil demona, uščipnem predvsem na desni strani, tukaj pod rebri.

PSIHIATER – Zdi se, da pravna moč grimase odganja ali ustrahuje demone.

MESSERSCHMIDT – Tako je, doktor.

PSIHIATER – (*neprepričljivo*) Torej bi te demoni preganjali in lovili.

MESSERSCHMIDT – Demonski duh, ki ljubosumi na mojo popolnost pri upodabljanju kiparskih proporcev, me muči s pravim fizičnim nadlegovanjem.

PSIHIATER – V vaši možganski mrzlici ali norosti so vaše misli preplavale mnoga morja. In ali ste v umetnosti našli veljavno zdravilo za premagovanje demona?

MESSERSCHMIDT – Da, grem k ogledalu, se močno uščipnem v bok in takoj umaknem grimaso, ki sledi. (*Spusti glavo, zelo boleč.*)

PSIHIATER – (*s tihim glasom*) Šokantno je, da imajo njegovi slavni "fiziognomski doprsni kipi" skoraj vsi samo enega modela.

JOHANNA – (*na stran*) Njegova plešasta glava ...

TEREZIJA – Nemški pisatelj Friedrich Nicolai je bil eden redkih srečnežev, ki je leta 1781 imel priložnost srečati umetnika v Pressburgu , današnji Bratislavi, v njegovem samotnem zavetju.

PSIHIATER - (*pokaže knjigo*) Poročilo o srečanju je opisal v tem delu, *Opis potovanja v Nemčijo in Švico* .

THERESE – Kako ste preživeli čas v Pressburgu , Messerschmidt ?

MESSERSCHMIDT – Moja edina družba je bila teh šestdeset mojih bitij.

TEREZIJA – Tisti doprski kipi iz alabastra ali mat sive kovine, ki jim pravite » koepfe « .

PSIHIATER – piše Nicolai (*beri*) »Štiri od teh so bile 'resnično občudovanja vredne mojstrovine', avtoportreti, 'ustvarjeni z naravo'. Dva sta bila njegova najljubša: eden je prikazoval umetnika, ki se je tako prisrčno smejal, da so bili njegovi zobje, nebo in jezik vidni 'do korena'; drugi pa ga je prikazoval 'zelo resnega na staromodni način'.«

TEREZIJA – Ko sem obiskala njeno hišo, so se mi vsi tisti doprski kipi, uliti iz kovine ali izrezljani iz alabastra, zdeli preprosto moteči. Nasmejani, z bizarnimi ali grotesknimi grimasami, včasih smešni ali z gnusnimi izrazi.

PSIHIATER - Vaše študije značajev so za neoklasično strogost resnično nepredstavljive!

TEREZIJA – Njeni kipi se ne držijo nobenega klasičnega ideala lepote.

JOHANNA – (*tih*) Ker so res grdi!

MESSERSCHMIDT – Moram priznati, da kakovost mojega » koepfeja « ni vedno dosledna.

TEREZIJA - Nekateri doprski kipi ne presegajo meja preproste izrazne deformacije, drugi pa dosegajo vrhunec umetniške vrednosti.

PSIHIATER – Dragi Franz Xaver , vidim, da ste človek gorečih strasti, vendar so mi rekli, da imate predvsem veliko strast do samote.

MESSERSCHMIDT - Živim samo za svojo umetnost in moram priznati, da sem zelo neveden v vsem, kar z njo nima nobene zveze.

PSIHIATER – Ali obstajajo morda kakšne analogije med glavami vaših likov ... (*popravi se*) » koepfe « in drugimi doprskimi kipi, ki so jih v istem obdobju ustvarili drugi umetniki?

MESSERSCHMIDT – Moja bitja so drugačna od vseh drugih skulptur, ki sem jih kdajkoli naredil.

PSIHIATER – Therese mi je povedala, da so nekateri vaši doprski kipi izjemno naturalistični. Sporočajo ekstremna stanja duha: smeh, žalost.

MESSERSCHMIDT - Jeza, tesnoba ...

PSIHIATER - In katatonična praznina. (*Oba se usedeta.*)

JOHANNA – Doktor, na skrivaj sem spremljala usmrtitev nekaterih doprskih kipov.

MESSERSCHMIDT – Kako si mogel, bednik!

JOHANNA – Skrila sem se v omaro. Vsake pol minute se je pogledala v ogledalo in z največjo natančnostjo naredila potrebno grimaso: izbuljene oči, namrščene obrvi, stisnjene ustnice, napete vratne mišice.

THERESA - Nekateri » koepfeji « imajo brado in vrat, ki pritiskata globoko navzdol, kot da bi se poskušala umakniti med ključnico.

JOHANNA - Drugi se raztezajo navzgor, dokler se kite ne zategnejo in se zdi, kot da pokajo.

MESSERSCHMIDT – Vsi imajo izraze, ki so tako ekstremni kot nedoumljivi.

THERESA - Vsaka guba je narisana z nenaravno natančnostjo in globino.

MESSERSCHMIDT – Ustvariti učinek, ki je hkrati hiperrealističen in popolnoma neresničen.

PSIHIATER – Koliko glav ste že izklesali?

MESSERSCHMIDT – Štiriinpetdeset teh glav bo del še nedokončanega projekta, s katerim nameravam ujeti »štiriinšestdeset različic grimas« človeškega obraza. Predstavljajo »nadaravna čutila živali«. Ko bodo končane, bo skupina oblikovala »ugoden« sistem, ki bo odganjal zlo, ki me preganja. Te glave imajo magično funkcijo: odganjajo zle duhove.

JOHANNA – Franz z največjim zadovoljstvom gleda svoji glavi, vendar sem opazila, da dve od njiju, ki v seriji izstopata, gleda le nekaj trenutkov, z uprtim pogledom, nato pa takoj obrne glavo na stran. Obraza obeh doprskih kipov sta štrleča naprej, njune poteze izstopajo, ustnice pa spominjajo na ptičji kljun.

MESSERSCHMIDT – *(pokrije glavo z rokami)* To so podobe prikazni, ki me ponoči muči.

PSIHIATER – Nicolai tudi piše *(bere)*: »Dve kljunasti glavi sta najbolj enigmatični od umetnikovih doprskih kipov. Messerschmidt je imel z njima zelo poseben odnos. Zelo ga je pretresla in ju je hranil ločeno od drugih.«

MESSERSCHMIDT – *(obseden)* Ta prikazen se mi prikazuje ponoči. Uščipnil me je in jaz sem uščipnila njega v zameno, dokler niso ven prišli zli duhovi.

PSIHIATER – Nicolai v svoji knjigi trdi, da so to prav podobe duha proporcev. Drugo od kljunastih glav je opisal na šokanten način. *(bere med (Messerschmidt naredi, kot je opisano))* »Predstavljajte si, da so vse kosti in mišice človeškega obraza zdrobljene skupaj in nato potegnjene naprej, tako da obraz dobi obliko kljuna, ne da bi izgubil človeške poteze. Videl sem, kako je za trenutek negibno ustavljal oči na teh doprskih kipih in nato hitro obrnil glavo stran. Nato sem ga previdno vprašal, kaj predstavljajo. Njegove oči so postale steklene, ko mi je hitro odgovarjal.« *(Osvetlitev se spremeni za preblisk, v katerem se Messerschmidt spominja tega srečanja)*

MESSERSCHMIDT – *(omamljen)* Ta demon, 'Duh proporcev', me je uščipnil, nato pa sem jaz uščipnil demona. In te figure so rezultat. *(Postavi se pred ogledalo in se uščipne pod desna rebra.)*

PSIHIATER – *(bere in pretirava)* »Ko se je Messerschmidtov vrat podaljševal, so njegove kite oblikovale napete črte, ki so se postopoma zlivale v zgornji del prsnega koša, pretirano, a prepoznavno. Brado je dvignil in dvignil naprej, in pojavile so se iste kite, skupaj s tisto gladko,

debelo gubo, ki je tekla okoli zadnjega dela vratu. Isti realizem se je pojavil v tesno zaprtih očeh. Toda potem je preostali del obraza, z vzporednimi črtami, vrezanimi v lica, in nečloveško izboklino 'kljuna', pripadal nemožnosti.«

JOHANNA – *(pokaže na psihiatra)* Zdelo se je, da je »priseben«, ampak tudi on svojo norost drži pod ključem. O, bog! Tudi zdravnik je nor!

PSIHIATER – *(razmišlja na glas)* Ko Messerschmidt kipari te stisnjene ustnice, jih upodablja kot zavračanje intimnosti. Mišice okoli ust za umetnika predstavljajo »pas čistosti«. V ustnicah kljunastih glav, tako napihnjenih naprej, lahko prepoznamo še en razlog za njegovo spolno obsedenost.

MESSERSCHMIDT – *(sopiha)* Ti ogabni demon, ukrotil te bom! *(izčrpan)* Skoraj sem umrl od napora.

TEREZIJA - Iz njegovih besed bi lahko sklepali, da so te karikature človeških obrazov v resnici figure, v katerih je njegova halucinirana domišljija videla demone proporcev.

MESSERSCHMIDT – Sorazmerje, božansko sorazmerje, je božja skrivnost!

TEREZIJA - V boju za dosego tega je velika napetost. Umetnik se zelo trudi; krši nebeško prepoved.

PSIHIATER – Po Nicolaijevem mnenju se »Prometejev upor v projekcijski obliki pojavi v njegovem deliriju.«

MESSERSCHMIDT – *(kriči)* Da, jaz, upornik Franz Xaver Messerschmidt , Bog me preganja! *(brskne v jok in poklekne)*

PSIHIATER – *(bere)* »Po dolgem pregledovanju skulpture te kljunaste glave bi lahko iz profila nosila karikaturno sarkastičen nasmeh, medtem ko bi frontalni pogled lahko prikazoval obraz, zmečkan za poljub.« Vendar oboje ne more imeti smisla hkrati.

TEREZA – *(tiho)* Doktor, Messerschmidtova trditev , da ga je duh uščipnil, začenja dobivati smisel.

PSIHIATER – Nekaj sem vas hotel vprašati, Messerschmidt . Ste morda, ko ste živeli na Dunaju, naleteli na ljudi, ki so trdili, da imajo skrivno znanje, veste ... nadnaravne moči?

MESSERSCHMIDT - Leta 1770, na vrhuncu svoje kariere, sem kupil hišo v predmestju Landstrasse in vstopil v krog enega najbolj znanih prebivalcev tega območja: Franza Antona Mesmerja . Svojega novega soseda sem takoj želel ovekovečiti z doprsnim kipom v neoklasicističnem slogu, ki bi ustrezal njegovemu dostojanstvu zdravnika in filozofa. Upodobil sem ga veličastno, nekoliko okroglega, a dobrohotno. Bil je utemeljitelj ene najbolj znanih teorij: živalskega magnetizma.

PSIHIATER – Razumem! Njegove glave morajo biti torej povezane s teorijami nemškega zdravnika Franza Antona Mesmerja , umetnikovega prijatelja in ustanovitelja mesmerizma, gibanja, podobnega hipnozi.

MESSERSCHMIDT – moj prijatelj Mesmer trdi, da človeka upravljajo magnetne sile.

PSIHIATER - Po tej hipotezi bi bile obrazne popačenosti doprskih kip posledica njegovega zanimanja za magnetne sile.

MESSERSCHMIDT - Leta 1766 je Anton Mesmer objavil teorijo o interakciji med organskimi in kozmičnimi telesi z naslovom "O vplivu planetov na človeško telo", v kateri je podrobneje predstavil svojo magnetno doktrino.

PSIHIATER – Dobro poznam teorije Mesmerja , Franza Xaverja . Trdi, da univerzalna, neoprijemljiva tekočina prežema vse stvari in prenaša sile med njimi, tako da lahko vplivi prehajajo iz enega 'organiziranega telesa' v drugo.

MESSERSCHMIDT - Po njegovem mnenju ti vplivi vključujejo tudi plimske učinke planetov na ljudi, pa tudi manj očitne na ljudi in druge organizme. *(Rahlo se mu zmeša)* Vrti se mi v glavi, lahko za trenutek stopim ven?

JOHANNA – Seveda nisi v zaporu. Peljala te bom na svež zrak. *(Psihiatrinja prikima in odide z Messerschmidtom .)*

PSIHIATER – *(ostane sam s Therese)* Če je jasno, da je Anton Mesmer nanj vplival s svojo teorijo živalskega magnetizma, bi lahko bili doprski kipi morda mišljeni tudi kot študije fiziognomije, povezane s teorijami švicarskega pastorja Johanna Kasparja Lavaterja , po katerih je mogoče o človekovem značaju sklepati iz fizičnega videza.

hiša in vrt Antona Mesmerja na Landstrasse postala središče dunajske intelektualne in umetniške družbe. Prav tam, blizu vodnjaka, ki ga je Messerschmidt sam izklesal zanj, so potekali koncerti Haydna, Glucka in mladega Mozarta .

PSIHIATER - Po mnenju Antona Mesmerja je zdravo telo prepustno za magnetni fluid, ki lahko nemoteno teče skozi njegove polove; bolno telo pa predstavlja oviro, ki je sama po sebi bolezen, a jo je kljub temu mogoče pozdraviti.

THERESA – Kar mi pripovedujete, je res zanimivo, nadaljujte, doktor.

PSIHIATER - Po njegovih seansah so mnogi od tistih, ki so prejeli njegovo "zdravljenje", trpeli zaradi "magnetnih napadov": nalezljivih krčev in epileptičnih napadov, globokih katatoničnih stanj in pogosto divjih obraznih krčev. Bili so kot hipnotizirani.

TEREZIJA – Kaj so obsegala Messnerjeva tako imenovana »zdravila«?

PSIHIATER - Ukrepi so segali od lajšanja kolik do zmanjšanja hude slepote, in tudi ko popolna rehabilitacija še ni bila dosežena, se je nekaj očitno dogajalo.

THERESA – Ni mi jasno, ali je teorija, ki jo je razvil Anton Mesmer, dejansko namerna prevara ali pa je iskreno prepričan o svojih moči.

PSIHIATER – Mnogi njegovi pacienti so, morda le zaradi placebo učinka avtosugestije zaradi domnevnega »magnetizma«, dejansko našli olajšanje od svojih težav, vsaj začasno.

(*Messerschmidt se vrne z Johanno*)

TEREZA – Se počutiš bolje?

MESSERSCHMIDT – Ja, hvala. Svež zrak mi je dobrodelen.

PSIHIATER – Oprostite, rad bi vas vprašal nekaj: ste kdaj imeli stik z nevidnimi duhovi?

MESSERSCHMIDT - Vedno sem verjel v obstoj duhov in to sposobnost pripisujem svoji čistosti, saj lahko le čisti ljudje, kot sem jaz, vidijo nevidno.

PSIHIATER – Torej trdite, da vas preganjajo demoni.

TEREZIJA – Nisi imel težav z ženskami?

JOHANNA – Seveda! Njegov...

TEREZA – *(si pokrije usta z roko)* Johanna!

JOHANNA – Oh, vsi tukaj so nori! *(Srčne iz steklenice)*

TEREZA – Morda ste bili žrtev hudega razočaranja v ljubezni?

MESSERSCHMIDT - Prav moja čistost je vzrok mojih demonskih vizij. Nikoli nisem izgubil nedolžnosti!

TEREZIJA – Ne morem razumeti, zakaj moraš ti, ki živiš tako asketsko življenje v celibatu, prenašati takšno mučenje duhov.

PSIHIATER - Povejte mi, kako se vam zdijo ti "duhovi"?

MESSERSCHMIDT – Še posebej so predrzni in me nenehno jezijo. Najbolj nadležen je duh sorazmerja, ki me ponoči zbuja, me straši in me muči.

PSIHIATER – Kaj pa je razlog za to sovraštvo demona do vas kot umetnika?

MESSERSCHMIDT – Veste, razvil sem briljantno teorijo proporcev. *(Postane skrivnostn.)* Želim vam razkriti nekaj neizrekljivih skrivnosti. Demon proporcev mi povzroča hude bolečine v spodnjem delu trebuha. *(Johannina sugestivna gesta.)*

PSIHIATER – In kdaj se to zgodi?

MESSERSCHMIDT - Medtem ko kiparim obraz doprsnega kipa.

PSIHIATER – Torej imate močno povezavo med spolnim nagonom in umetniško produkcijo. Za to vašo teorijo sem že slišal, ki se zdi precej zapletena. Na čem temelji?

MESSERSCHMIDT – O egipčanskem *Hermesu* .

TEREZIJA – Egiptovski Hermes?

PSIHIATER – Dragi moj, morda Franz Xaver Pri ustvarjanju svoje » koepke « se je Messerschmidt morda oprl tudi na egiptčanski hermetizem in številne teorije proporcev, ki človeka jemljejo kot merilo veselja.

TEREZIJA – Doktor, danes sta šarlatanstvo in magično razmišljanje pogosto neločljiva od znanosti.

JOHANNA – Vse skupaj se mi zdi nesmisel. Bojim se, da bodo tvoji »zdravljenja« ubogemu Franzu povzročila več škode kot koristi. Poslovim se od tebe in grem domov. (Odide)

MESSERSCHMIDT - Prava skrivnost proporcev se skriva prav v proporcih egiptčanskih kipov, kot je tista risba, ki visi blizu mojega okna. Je kumulativni rezultat opazovanja različnih delov različnih kipov.

TEREZA – Toda razmerja na tej risbi so običajna razmerja za vse človeške oblike.

MESSERSCHMIDT - Predstavljam si, da proporci na človeški glavi odražajo proporce celotnega telesa. (*Prekleta*) Med deli telesa obstajajo skrivnostni odnosi. Ljubosumni duh mojih umetniških odkritij mi povzroča tudi bolečino v različnih delih telesa in me podreja svoji zlobni moči.

PSIHIATER – In kaj storite, da bi preprečili nadlegovanje duha?

MESSERSCHMIDT – Poskušam pridobiti njegov nadzor, da me duh ne bi mogel več nadzorovati. (*Satanski smeh*) Izumil sem si nenavadno metodo. Zdravilo za demonsko ljubosumje je, da se uščipnem v bok in se namrščim pred ogledalom.

PSIHIATER – Ali se vaše značajske lastnosti rodijo iz demonskega preganjanja?

MESSERSCHMIDT – Rekli ste.

PSIHIATER – Torej, da bi ustvarili ta dela, se pogledate v ogledalo, uščipnete telo in pozorno opazujete nastale izraze obraza.

MESSERSCHMIDT – Ti obrazi z zelo izraznimi in razdraženimi potezami z veliko natančnostjo reproducirajo vse popačenosti mojega obraza, ki se odraža v ogledalu . Le tako se lahko borim proti demonom, ki me preganjajo , in jih izganjam .

PSIHIATER – Torej hočete reči, da se vaši nagoni kažejo v simptomatski deformaciji obrazov in glav?

MESSERSCHMIDT – Da, odražajo mojo nemoč, da bi jih nadzoroval; pravzaprav me njihova nenadna moč nad mano grozi, da me bo preplavila.

PSIHIATER – Razumem. Ko si izgubil svoje mesto v družbi, si izgubil tudi ugled.

TEREZIJA – Izhajali ste iz skromnega okolja, a ste se postopoma povzpeli na pomemben položaj na Dunaju, kjer ste podedovali družbeni status plemičev in intelektualcev.

PSIHIATER – Resnično ponižujoče je bilo, da si se moral za umetniška naročila zanašati nanje. Moral si se jim podrediti, z absolutno podrejenostjo. Živel si v svetu, kjer si se moral klanjati in se prebijati, da bi napredoval.

MESSERSCHMIDT – Moji skriti nagoni so grozili, da bodo eksplodirali, tesno zaprte ustnice in usta mojih likov pa odražajo moj obupan poskus, da bi jih zajezil, in težavo pri tem.

PSIHIATER – Včasih imate odprta usta, še posebej na vašem smejočem se avtoportretu.

MESSERSCHMIDT – Da, zobje so jasno vidni, vendar nakazujejo latentno sovražnost. (*Zdaj popolnoma nor*) Celo živali pokažejo "rdeče ustnice", ko so ogrožene. Kar imenujete "norost", je bilo pravzaprav le grobo prebujenje, upor proti družbi, ki mi je najprej dala sloves uspešnega umetnika in mi ga nato vzela nazaj, ko so bili moji najboljši dnevi za mano in me niso več potrebovali.

PSIHIATER - Vendar ste imeli moč, da ste zavrnilo nagrado, čeprav je vaša norost spremenila vaš značaj.

MESSERSCHMIDT – Šele ko sem izgubil obraz, ki sem ga nosil v dunajski visoki družbi, ko so mi sneli družbeno masko, sem ponovno odkril svojega pravega jaza. Šele ko je moja zvezda padla, sem postal pravi umetnik.

PSIHIATER – In izklesal si svoj nori obraz. Tvoji "koepfeji" vsi predstavljajo isto plešasto lobanjo moškega srednjih let; v bistvu so avtoportret.

TEREZIJA - Jasno je, model je vedno isti: ti, Franz Xaver Messerschmidt .

MESSERSCHMIDT – Da, moji demoni so zdaj moje muze in iz njih sem črpala največ ustvarjalnega navdiha, ko sem jih upodabljala. Morala sem, saj nikoli ne izginejo iz mojega ogledala. Skrivajo se kot igrače iz škatle, a so pripravljene, da se pojavijo, ko jih potrebujemo. Njihovi obrazi se nenehno spreminjajo, a vsi me gledajo v oči, očarani nad mojo norostjo.

PSIHIATER – Zdaj razumem: iz svoje norosti ste črpali veselje in tolažbo, zadovoljstvo, ki vam je bilo odrečeno med vašim bolečim vzponom v družbene višave umetnosti.

MESSERSCHMIDT – (*kriči*) Da, užitek življenja, ki sem ga izgubil, ko sem si želel postati velik umetnik in biti kot tak prepoznan s strani družbe.

PSIHIATER - Užitek, ki vam ga je odvzela vaša ambicija.

MESSERSCHMIDT – Užitek, ki je na koncu postal nenavadno olajšanje norosti, saj se hočem grimasirati samemu sebi, v teh glavah pa vidim samo sebe. (*Izčrpan in opotekajoč se Messerschmidt močno uščipne, dokler se ne zgrudi na tla.*)

PSIHIATER – (*stopi naprej, sledi mu Therese*) Njegovi doprski kipi izražajo čustvena stanja, ki jih je doživljal. So projekcija njegovega nezadovoljstva.

THERESA – Ne glede na izvor njegovih »karakternih glav« so ta bizarna dela sovpadala s postopnim slabšanjem njegovega duševnega zdravja, umetnost pa je postala Messerschmidtovo sredstvo zdravljenja.

PSIHIATER – Njegova smrt se je zgodila dve leti po mojem obisku. Pospešili so jo uničujoči učinki "neurejenih prizadevanj in intelektualnega neravnovesja".

THERESA - Stara je bila 47 let .

(Samo svetloba na Messerschmidtovem telesu , nato tema)

FC VOICE - Ubogi Messerschmidt, njegovi ljubljani koefki so morali na ustrezno priznanje čakati skoraj dve stoletji. Predmet umetniške in kritične ponovne ocene so bili šele v začetku 20. stoletja, danes pa jih iščejo muzeji po vsem svetu. Najdemo jih v Louvru v New Yorku, da ne omenjamo Belvedera na Dunaju – ja, tistega Klimta in mnogih drugih umetnikov dunajske secesije, ki ima približno petnajst njegovih doprskih kipov. In pomislite, dve njegovi mojstrovini, "Kihanje" in "Moški, ki strmi v sonce", sta na ogled tudi v palači Coronini v Gorici . To sta edina dva njegova karakterna portreta v muzeju, ki je odprt za javnost v Italiji.

PROGRAM

Ob njegovi smrti leta 1783 so v njegovem umetniškem ateljeju našli 69 glav, nekatere ulite iz zlitine kositra in svinca, nekatere pa iz alabastra.

Podedoval jih je njegov brat Johann Adam Messerschmidt , ki je po ločeni prodaji nekaterih posameznih del prodal celoten komplet devetinštiridesetih glav.

Nato so jih leta 1793 razstavili na Dunaju v Mestni bolnišnici . Ob tej priložnosti je bila izdana knjižica, v kateri so bile njegove glave z nenavadnimi obraznimi izrazi, prvič opredeljene kot »glave značajev«, oštevilčene in identificirane: »Smejoči se mož«, »Zehajoči mož«, »Mož, ki joka kot dojenček« ali »Mož slabe volje« so nekateri naslovi, s katerimi danes identificiramo Messerschmidtova dela , vendar so to le lažni naslovi, ki so bili podani naknadno.

Sprva so jih predstavili kot nenavadne predmete in jih razstavili kot čudaško predstavo v Praterju , znanem in zelo priljubljenem dunajskem parku , kasneje pa so jih razstavljali na sejmih za zabavo javnosti.

Koepke « je kasneje kupil neki Joseph Jüttner in jih leta 1835 ponovno razstavil na Dunaju, leta 1839 pa jim je časopis *Der Adler* posvetil članek, ki ga je spremljala priloga z litografsko sliko, na kateri je predstavljenih vseh devetinštirideset del.

Leta 1889 je bil ansambel razstavljen, njegove nenavadne glave pa so bile ločeno prodane na dražbi: približno deset jih je kupil urbanist Camillo Sitte kot učno gradivo za Staatsgewerbeschule , državno šolo uporabnih umetnosti, katere direktor je bil.

Emilovo zbirko sta vstopila še dva Zuckerkandl in njegova žena Berta, čigar salon so kasneje obiskovali nekateri protagonisti dunajske secesije, kot sta slikar Gustav Klimt in arhitekt Josef Hoffmann .

Številne glave ali " koepfe " , kot jih je rad imenoval kipar, so bile kasneje izgubljene. Do danes so jih izsledili le 44, ki so ohranjene v muzejih in javnih zbirkah.

zbirk Coronini , ki sta trenutno edini v lasti italijanskega muzeja , nista bili vključeni v to skupino, ker ju je verjetno predhodno prodal Messerschmidtov brat , ki je dodal začetnici "FM Sch ." in

morda opravil tudi nekaj hladne obdelave. Za razliko od drugih del v seriji, ki lahko stojijo samostojno na podstavku, ki je neposredno vgrajen v doprsni kip, goriške po naknadni predelavi počivajo na lesenem nosilcu, vstavljenem v alabastrni podstavek.

Znanstveniki so ju označili kot *Različica največje preprostosti duha* in *Različica intenzivnega vonja*, s sklicevanjem na naslova dveh zelo podobnih del, vključenih v skupino tistih, ki so bila razstavljena leta 1793, Guglielmo Coronini pa ju je namesto tega poimenoval *Kihanje* in *Mož, ki gleda v sonce*.

Grof jih je leta 1937 kupil od princese Eleonore Palffy. Dauna, bratranca njegovega očeta Charlesa, za 2000 šilingov. Vendar so jih šele leta 1940 uvozili v Italijo in jih nato skupaj z drugim družinskim premoženjem za čas druge svetovne vojne premestili v Benetke.

KONEC